



Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Liber Endre

Cím:

A főváros művészeti tevékenysége az utolsó években.

Forrás:

Mű Budapest

Bp.

(Hely)

1929. XII. 21.

(Idő)

(Köt. v. füzet)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

352

Hely

Idő

"1929"

Személy

Helyszín

A főváros művészeti tevékenysége az utolsó években

Irta: Liber Endre, székesfővárosi tanácsnok

Ha a főváros művészeti munkájára a közelmúltban visszatekintünk, mint áttekinthető egység, egy kerek évtized tűnik a szemünk elé, amely a háború és a forradalmak bizonytalanságai után az állami és gazdasági élet nyugalalmának lassu helyreállításával módot adott az intenzívebb művészetpártolásnak.

Természetesen ez csak lassan és lépésenként mehetett és a kezdő időben azt is eredménynek kellett tartani, hogy a főváros a labilis pénzügyi viszonyok miatt szűkre szabott költségvetési keretekben, a művészek rendszeres támogatásának fedezetét biztosítani tudta. A társadalom nehezen stabilizálódó életkörülményei, amint a magánéletben, úgy a közéletben is luxusnak látták a művészetre fordított kiadásokat és nem tudom, kezdetben nem a szociális szempont birt-e nagyobb súllyal a művészpártolás rendszeresítésében. A nehéz viszonyok között erősen megszűkült társadalmi piac a művészek megélhetésére mind kevesebb alapot nyújtott (és ezen az inflációs konjunktúra csak ideig-óráig és sohasem gyökerében segített) úgy, hogy a közületek közbelépését ez a szempont is sürgetően követelte.

Mégis, azt hiszem, helyesen választottam fentebb azt a tudatos megkülönböztetést, hogy a kezdő időszak intenciója a művészek támogatása volt, melynek emelkednie kellett a művészet pártolásaig, hogy célul maradjon a cimben használt „művészi tevékenység”. Nem szeretném, ha félreérténeken, de úgy vélem, helytelen irányban jár az a mű-

vészeti politika, amely azért vásárol vagy rendel, ha minőségi dolgokat is, kizárólag, mert másrésztől vásárlásra számítani nem lehet. Legyünk tisztában azzal, hogy egy közület támogatása csak hozzájárulhat egy társadalom műpártolásához, egyedül azonban egy egész ország művészgárdáját eltartani nem volna képes. Az ő szerepe, odaállni be, ahol hiányok vannak, ahol a dolgok természeténél fogva egy nagyobb vagyoni súlyu megrendelő vagy vásárló egyébként hiányoznék, szerepe szóval tudatosítást tenni a támogatást és az egész területet áttekintve, úgy osztani be a rendelkezésre álló összeget, hogy az ne csak egyes művészeknek, de elhanyagolt ágak, mellőzött törekvések felkarolásával, az egész művészetnek váljon hasznára.

Kettős volt tehát a feladat, egyrészt közfelfogással tenni azt az álláspontot, hogy a székesfőváros részéről művészeti célokra áldozott összegek nem tekinthetők luxuskidadásnak, hanem egy, a város szellemi értelemben is centrális pozíciójából folyó kötelezettség teljesítésének, másrészt egységes elgondolást vinni be ennek az összegnek felhasználásába, hogy az minden, a pillanatnyi szükségletet szolgáló jellege dacára is, a jövőben mutakozó befektetésnek legyen tekinthető.

Ezeknek a szempontoknak érvényrejuttatása csak lassu és fokozatos fejlődés során lehetséges, úgy, hogy ma sem merném mondani: teljesen elértük azokat. De a tagadhatatlan fejlődés megvan, megvannak az alapok, amelyen ma

már messzebbtekinthetően lehet építeni. A legfontosabb pedig, hogy úgy hiszem, megvan a megértés minden oldalon a főváros költségvetését megállapító tényezőkben és a művészeti körökben egyaránt, hogy a fentebb körvonalozott szempontok szerint alakuló művészeti tevékenységét, mint a főváros helyesen elgondolt programját, elfogadják és méltó kivételre segítsék.

Visszatekintve a kibontakozás éveire, úgy látjuk, hogy az első időszak tevékenységét a művészeti vásárlásokra szorította, hogy így a legközvetlenebbül siessen kezdetben a nehéz viszonyok közé jutott művészvilág segítségére. Ám ez a vásárlás sem volt — bármennyire is a kiállítások sorrendjének esetleges szabályozta — rendszertelen összehalmozása önmagukban értékes alkotásoknak, hanem kezdetből fogva fokozódó mértékben irányult egy, a képzőművészeti vásárló bizottság előtt állandóan ott lebegő cél, egy leendő fővárosi galéria anyagának megfontolt gyűjtésére és kiegészítésére. Az egyre változó koronaérték stabilizálódása után, 1926-ban, sikerült elérni, hogy a székesfővárosi évi költségvetésben immár bizonyos fokig jelentős összeget, 80.000 pengőt kössön le a művásárlások céljaira, amely összeg

a legutolsó években 96.000 pengőre emelkedett.

Ez az évről-évre visszatérő összeg természetesen jelentős gyarapodást idézett elő a főváros képzőművészeti anyagában. Átlagosan 80—90-re tehető az évi vásárlások száma. Természetesen nem olyan

értelemben, mintha mindez feltétlen értéket jelentene a galériának. Elkerülhetetlen ugyanis, hogy a főváros igen sok esetben, akár már érdemeket szerzett művésztől, akár tehetségét most bontogató fiatalról van szó, csekély, abszolút értékkel nem bíró műtárgyat is megvásároljon, jóformán segítségként, mely az illető további művészi munkásságát teszi lehetővé. Azonban míg az évi dotáció egy részét meggyőződésből erre a célra fordítjuk, a többi rész felhasználásánál annál kényesebben kell örködni az abszolút értékek szerzésére. Körülbelül az évi összeg 75%-a a fővárosi galéria anyagának gyarapítását szolgálja és ebből szerezhetők be egyrészt az élő nagy mesterek nagyobb jelentőségű, úgy fejlődésüket, mint a magyar művészet magas színvonalát dokumentáló értékeiből alkotásai, másrészt az elhalt mesterek olyan jelentős darabjai, melyek a fővárosi galéria összeállításakor a kellő történelmi alapot megadják a magyar művészet szerves és egyre tökéletesedő életében az összefüggések megéreztetésére.

Nem hiszem, hogy ezen a téren szemrehányás érhetne bennünket, azért, mert rendszeresen gyűjtünk, amikor a galéria megvalósítása egyelőre a messze jövőben van. Először is véleményem szerint csakis a kezdetből fogva céltudatos munka hozhat komoly eredményt, míg a hirtelen elhatározott és rövid idő alatt frappáns ügyességgel felállított múzeumok belső értéke éppen a lassu kiforrás hiánya miatt sokkal csekélyebb. Az évről-évre lassabb tempóban gyarapodó gyűjtemény könnyebben képes kinőni születési hibáit, a mutakozó hiányokat alapos megfontolással tölteni be és a kezdetben elkerülhetetlenül megjelenő felesleges anyagot értékessel és hézagpótlóval cserélni ki. Másodsorú is ennek a galériának létesítése mindössze hely kérdése akkor, amidőn az anyag szép számban együtt van és bátran me-

rem mondan, hogy akármilyen alkalommal kínálkozik is egy, a felhasználásra alkalmas helyiség, azt a legrövidebb idő alatt be tudjuk rendezni. Már pedig nem hiszem, hogy abszolút pesszimistaként egészen le kell mondanunk még a közel jövőben is az ilyen lehetőségekről, annál kevésbbé, mert már a főváros tulajdonában levő épületek között is könnyen akadhat olyan, mely megürülve szépen befogadhatja galériánkat.

A *muzéális gyűjtés* azonban véleményem szerint nem lehet *egyedüli terrén*, már csak azért sem, mert még rendeltetésszerű felhasználás esetén is csak egy korlátolt körre terjed hatása és bár célnk minden muzeumot a nagy tömegek számára hozzáférhetővé és vonzóvá tenni, mégis úgy hisszük, a művészetnek nem szabad pusztán várnia a hozzájárulókat, hanem ki kell mennie az utcára, hogy ott hasson észrevétlenül és tudat alatt.

A művészet az utcákon és tereken még a legutóbbi időkhöz is leginkább csak mint járulékos közvetítő elem jelenhett meg, amikor a nemzet nagyjainak emlékéért művészské alkotta meg az utókor élvezetére és okulására. Anélkül, hogy kritikát akarnék mondani régebbi szobrainkról, meg lehet állapítanunk, hogy ez az oktató célzat a nézők szemében elnyomta a művészi eszközök hatását, a publikum az ábrázolást, nem az ábrázolást nézte, annyira, hogy azt hiszem, városunk közönségének nagy többsége nem is igen tudja, az egyes szobrokat ki alkotta, még ha szobrászatunk büszkesége volt is az és művészi egyénisége a rábizott feladaton művészi módon tudott is győzedelmeskedni.

Korántsem akar ez az emléksobrok kisebbitése lenni, hiszen a főváros maga is azon van, hogy ezek az emléksobrok (egy, a maival együtt továbbélő mult nemzedék szoborserege) szaporodjanak és hirdessék a magyar érdemet, magyar tudást és magyar tehetséget. Csak arra akarok rámutatni, hogy ez a rendszer szobrászaikkal szemben volt igazságtalan, akiknek pompás művei sokszor a műtermekben maradtak, hogy munkásságukat egy-két sablonos emléksobor őrizze.

A *művész a fantázia harcosa*, tolmácsa, talán csak eszköze s az időben, formában, felfogásban megkötött feladat keretein belül nem mindig élheti ki teljesen magát. De nem is tolakodhatik előtérbe saját mondanivalójával, mikor végeredményben valaki másnak jellemzéséről, megőrkítéséről van szó. Azt hiszem, a művészetnek tesz az szolgálatot, aki lehetővé teszi, hogy művészek a maguk friss, korlátok által nem kötött elgondolását odavigyük a publikum

elé és egy-egy szoborral, mely önmagáért, a benne lévő szépségért, gondolat-, forma-, vonalritmusért érdemli meg ezt a helyet, köztereinket a sétálóknak gyönyörködésére feldiszitvén. Új lehetőségeket ad ez a művészetnek is és új élvezetet a fáradt járókelőnek, akinek talán ideje sincs a művészetet felkeresnie és ime az jön elé, hogy a maga erejével, ha csak egy pillanatra is, kiragadjja a gondok seregéből.

Nem tudom hinni, hogy az ilyen ember ne érezné meg a felé áradó szépséget és azt, hogy itt nem a pompa, a mások hivalkodása tolakszik elé, hanem mélyebb, bensőbb rendeltetési vallami, amit ő is magáénak érezhet.

Ebben az elgondolásban fogtunk hozzá pár év előtt a *művészeti program egy másik oldalának kiépítéséhez*, melynek eredményét ma az Erzsébet-téren, a Döbrentey-téren, a Hunyadi János-uton, a József-köruton, a Városligetben, a Stefánia-uton, magyar művészek számos alkotása hirdeti. Kezdet volt ez, mely nem egy nehézséggel járt, de azt hiszem, olyan kezdet, amely érdemes a folytatásra. Érdemes azért, mert magyar művészeknek ad lehetőséget a nagyobb mértékben való szabad gondolkodásra, mert az ő műveiket kihozza a közönség elé, hogy tanulja meglátni és próbálja megérteni.

Ebben a sorozatban van még egy ág, amiről külön kell szót ejtenem. A kuttakról akarok beszélni. Aki ismeri az ó-német városok bájos kis vízmerítő kuttjait, vagy az olasz városok vízben gazdag medencéit, megérti, hogy bármennyire volt kezdetben a gyakorlati cél az irányító, bármennyire járult a kifejlesztéshez az egészségügy szempontja, van valami ezeken túl a kutban, melyért azt minden város művészete virágaival vette körül, melyet szinte saját reprezentáns alkotásainak tekintett. A városi élet élető eleme, a víz, látható verkeringsként árad ezekben a kutakban, életet vive és szimbólummá emelve ezt az életet, házfrontok, a köfalak között.

Pestnek is voltak kuttjai, de a tulgyorsan világvárossá növő városka, csak régi, kicsinyes, méltatlan multjának jeleként tekintette és hamarosan lebontotta, eltüntette azokat.

Én úgy érzem, nekünk itt nem lehetett közömbösen elmennünk emellett a tény mellett, hanem ami hiba a multban történt, azt most a jelen lehetőségeivel kell próbálnunk jóvátenni. Akkor, amidőn megindult a szobrok közterekre való kihelyezése, helyet kell foglalnia ezek sorában a kuttak is, amely ma nemcsak a mult és valljuk meg őszintén, kissé elfelejtett hagyományok élesz-

tése kíván lenni, hanem a jelen művészi öntudatának kifejezője. A jelen kutat állít a terekre és parkokra, hogy csobogó vizével szóllaltassa meg a város lelkeit és amint az ömlő vizugarak frissítőleg keverik és tisztítják a levegőt, úgy keverjék és tisztítsák a művészet széthulló cseppjeivel azt a szellemi légkört, mely egy egész város közönségét körülöleli.

Azt kérem mindenkitől, aki új kutaink előtt megáll, jussanak eszébe ezek a gondolatok és érte át ezt a szándékot egészen. Kiinduló pontunk az volt, hogy szolgáljuk a művészetet és ime a művészet, csodálatos ereje révén most visszafordítja ezt és a művészet maga áll szolgálatába egy város népe összességének, hogy megihlesse, felüdítse és magasabbra vezesse.